

COTIDIAN ȘI METAFIZICĂ ÎN *SIMION LIFTNICUL* DE PETRU CIMPOEȘU

Drd. Cristina TIMAR

Universitatea „Petru Maior”, Târgu-Mureș

Abstract

Petru Cimpoesu's famous novel *Simion liftnicul* aimed at a horizon of expectancy that was growingly tensioned and its publication created a sigh of relief among specialized or simple readers. As there was now a novel of transition, inspired by immediate reality, focusing on all the convulsions and instability of the first post-communist years, even transition seemed a little bit tamed and easier to put up with.

1. Cum a ajuns un optzecist atipic să scrie „romanul tranziției”

În 2001, anul apariției primei ediții a romanului *Simion liftnicul – roman cu îngeri și moldoveni*, editorul Petru Romoșan, într-o scurtă notă asupra ediției, pune un diagnostic precis ca formulare și entuziast-demonstrativ în ce privește tonul, cărții lui Petru Cimpoescu: „Iată romanul tranziției, poate chiar romanul ultimului deceniu de care abia scăparăm!”¹ Formula lui Petru Romoșan s-a dovedit extrem de adecvată și productivă, dovadă stând faptul că a fost preluată de mai toți comentatorii ulteriori ai romanului. E limpede că romanul prozatorului băcăuan răspundea unui orizont de așteptare tot mai tensionat și apariția sa a generat un oftat de ușurare în rândurile lectorilor specializați sau simpli cititori. Având un roman al tranziției, inspirat din realitatea imediată, care surprindea toate convulsiile, degingolada, instabilitatea primilor ani postcomuniști, parcă și tranziția părea mai înlănzită și mai suportabilă.

Încă de la apariție, a fost socotit romanul etalon al perioadei de tranziție, calitate pe care și-a consolidat-o în timp, încât unul din criticii noii generații afirma nu demult: „(...) dacă există un *Weltanschauung* al perioadei românești de tranziție, el e de regăsit, pe de-a-ntregul, în imaginarul lui Cimpoescu. *Simion liftnicul* nu e un roman postmodern sau optzecist, ci o comedie umană a caracterelor care populează lumea postrevoluționară. Mai apropiat de Balzac decât de Caragiale în crearea tipurilor (ironia prozatorului nu e tăioasă, ci patetică și sentimentală), Cimpoescu e arhivarul fantezist al «noii umanități» de după '90.”²

Ideea unui roman, nu neapărat al tranziției, dar scris într-o cheie mai „veselă” apare încă din perioada lucrului îndelungat la romanul anterior (început în 1987 și terminat,

¹ Petru Cimpoescu, *Simion liftnicul*, Editura Compania, București, 2001, p.2

² Alex Goldiș, *Elegie pentru optzecism* în revista *Cultura*, nr. 186, 2008

respectiv publicat în 2000). Având o retorică sobră și o temă gravă, *Povestea Marelui Brigand* nu s-a bucurat de prea multe atenții din partea criticii, deși Cimpoescu îl consideră cel mai bun roman al său. Dacă este sau nu cel mai bun, în ciuda prolixității pe care au acuzat-o criticii, rămâne de văzut, însă *Simion liftnicul* e cu siguranță cel mai popular roman al său. Apariția sa ar fi putut fi întârziată dacă Cimpoescu nu s-ar fi convins la colocviul de la Sinaia din 2000, dedicat prozei românești, că cititorul e sătul de „cărți grele” și așteaptă „cărți de divertisment, cărți ușoare.”³ Astfel motivat, Cimpoescu va scrie *Simion liftnicul* în nouă luni, perioadă mai mult decât simbolică.

Din momentul apariției, romanul său cu „îngeri și moldoveni” a urmat traseul unei frumoase cariere naționale și internaționale. În 2001 cartea obține Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor și Premiul revistei „Cuvântul”, în 2006 e tradus în limba cehă de Jiri Nasinec și se bucură de o excelentă promovare și receptare critică⁴, drept urmare i se decernează două premii importante: Premiul Magnesia Litera – Cartea anului și Premiul pentru cea mai bună traducere. În 2009, cartea a fost tradusă în italiană și lansată oficial la Târgul de carte de la Torino, desfășurat în luna mai, ecourile pozitive neîntârziind să apară.

Succesele internaționale au resuscitat interesul național și Cimpoescu a fost, dacă nu răsfățat, cel puțin remarcat de revistele culturale bucureștene, uimite și ele de răsunetul cărții în Cehia. Meritul celor două-trei interviuri este de a fi pătruns mai mult sau mai puțin în intimitatea atelierului de creație al lui Petru Cimpoescu, altminteri foarte zgârcit cu scrierile nonficionale, nu tocmai un partizan al jurnalelor⁵ sau al studiilor teoretice, precum alți confrăți optzeciști. Deși cronologic e optzecist, Cimpoescu și-a rezervat întotdeauna poziția de *outsider*⁶, a făcut foarte puțină vâlvă în jurul persoanei sale și a activității de scriitor și a îmbrățișat provincia, refuzând să se mute în capitală. El e cea mai clară dovadă că dacă ai într-adevăr ceva de spus, provincia nu ratează. Apărut oarecum meteoric și recunoscut ca prozator important abia după anii '90, Cimpoescu își apără locul de drept în cadrul generației '80, prezența sa discretă datorându-se lipsei de interes pentru promovarea propriei imagini și, probabil într-o mare măsură, faptului că, prin natura studiilor și a meseriei pe care a practicat-o – inginer petrolist –, breasla literaților l-a tratat cu suspiciune. Cimpoescu explică pentru toți

³ Petru Cimpoescu în dialog cu Ovidiu Simonca, în *Observator cultural*, nr. 112(369), 2007.

⁴ Într-un interviu acordat unei reviste cehe, Cimpoescu spunea că e foarte posibil să aibă mai mulți cititori cehi decât români.

⁵ În interviul acordat revistei *Contemporanul* (mai, 2007), Cimpoescu spunea: „Nu țin jurnal, mi se pare că nu mi se întâmplă nimic care ar merita consemnat, iar personajele vieții mele de fiecare zi sunt de obicei oameni cu totul neinteresanți...”

⁶ Într-un dialog cu Iolanda Malamen, acordat ziarului *Ziua* (24 august 2006), Petru Cimpoescu își afirmă din nou condiția de outsider, de scriitor atipic: „Să-ți mai semnalez un mic paradox: toate cărțile mele au primit premii importante, deși eu am rămas un autor obscur. Sunt, cum ți-am mai spus, un scriitor fără pile, un provincial sau, dacă preferi, un outsider prin vocație. Ca să fiu sincer, mi-e mai comod așa.”

cei care mai au îndoieli, nu doar apartenența la generația 80, ci și condiția sa îndelungată de scriitor marginal, cvasianonim, până în 2001: „Părerea mea este că am fost recunoscut ca autor important încă de la prima carte, *Amintiri din provincie*, dar numai de câțiva cunosători, Alexandru Călinescu, Val Condurache, Radu G. Țeposu, Laurențiu Ulici, ca să nu mai spun de Mircea Nedelciu sau Florin Iaru, care m-au adoptat imediat ca prieten, după ce mi-au citit cartea. Iar romanul *Firesc*, care a venit imediat după aceea, a fost unul din puținele romane valabile ale generației '80, publicate în chiar anii 80. A, că n-am avut pile, că nu mi se făcea reclamă, că numele meu nu se întâlnea frecvent în reviste, cum nici acum nu e, că Nicolae Manolescu n-a scris despre cărțile mele, asta e altă chestiune. (...) Abia după 2001, adică după ce am publicat *Simion liftnicul*, au început unii să mă ia în seamă. (...) Dar, pe de altă parte, trebuie să recunosc că nici pe mine însumi nu prea mă mai interesează propriile-mi cărți, după ce le termin de scris. Nu știu să-mi gestionez cariera și, pe deasupra, mi-e și lene să mă ocup de așa ceva, să alerg de colo, colo, să bat pe la ușile mărimilor literare, să intru în dispute publice, să insist cu telefoane, sau, acum, cu e-mail-uri, să apar la televizor și alte asemenea chestii stresante. Mi se pare că toate astea n-ar sălta câtuși de puțin valoarea cărților mele.”⁷ Cu umor-i caracteristic, el relativizează calitatea de scriitor, mărturisind că, sub presiunea vieții cotidiene, aceasta ocupă un loc secundar, întrucât nu-și permite să fie scriitor decât între orele patru și șapte dimineața, în restul timpului practicând cealaltă meserie, care-i și asigură existența: ”Într-adevăr, ca să pot scrie, îmi trebuie liniște și ceva bani. Pentru liniște, mă scol pe la trei-patru dimineața. Pentru bani, mă duc, de la ora șapte, la muncă.”⁸

Petru Cimpoescu rămâne un optzecist atipic prin cel puțin trei componente: e un autodidact și un outsider, a trecut printr-o experiență revelatoare de ordin mistic-religios, fapt care și-a pus amprenta atât asupra omului, cât și asupra creației, a scris cel mai reprezentativ roman al perioadei de tranziție.

2. Cotitura existențială și creativă

Cele trei interviuri menționate mai devreme, amintesc, mai în treacăt, mai detaliat, de momentul conversiei, al transformării lăuntrice a lui Petru Cimpoescu petrecute în urma întâlnirii cu Hristos. E un subiect atât de personal, încât e descris cu o pudoare și o discreție menite să protejeze taina aflării credinței. Într-un interviu din 2001, acordat postului de radio din Cluj după publicarea lui *Simion liftnicul*, Cimpoescu vorbește de lucrul la cele două romane ale sale, apărute la interval de un an, unul elaborat (*Povestea Marelui Brigand*) iar

⁷ Petru Cimpoescu, „Scriind ordonezi altfel lumea”, interviu acordat revistei *Contemporanul*, mai 2007

⁸ *Ibidem*

celălalt inspirat (*Simion liftnicul*) și în acest context apare prima mențiune referitoare la experiența religioasă din anii 90, un moment de cotitură existențială și creativă, care poate fi ghicit sub construcția laborioasă a *Poveștii...*: „*Povestea Marelui Brigand* este un roman elaborat, gândit mult, făcut mai mult din lecturi. Am citit o mulțime de cărți, a trebuit să aprofundez chestiuni de alchimie, de filozofie ocultă, de religie, am avut și o experiență religioasă în perioada asta, care m-a determinat să-i dau un anumit sens, pentru că, acolo, personajele au nume de apostoli, iar întâmplările vin cumva din faptele apostolilor.”⁹ Într-un alt interviu, vorbind despre întâlniri revelatoare care i-au marcat viața, Cimpoeșu mărturisește cu vădită discreție, însoțită de o aspră autocritică: „O alta, mult mai târziu, pe la patruzeci de ani, a fost întâlnirea cu Dumnezeu. Despre aceasta, a doua, aș prefera să nu vorbim aici. Cu Dumnezeu vorbești numai în singurătate sau la mănăstire, nu la gazetă. Privind acum în urmă, cred că mi s-a dat o șansă, a fost o *metanoia* ratată – datorită neajunsurilor mele – evident. Ar fi trebuit să mă retrag la o mănăstire, dar am fost laș. (...) Adică, am fost ca tânărul acela bogat și plin de bune intenții care vine la Iisus și îl întreabă cum s-ar putea dobândi Împărăția; n-am reușit să renunț la toate ale lumii acesteia.”¹⁰ Nostalgia vieții monahale, a idealului ascetic, se păstrează sub o formă mai degrabă inedită, decât degradată în *Simion liftnicul*, roman care, în punctul său inițial, își propune să investigheze posibilitatea sfințeniei într-un bloc din Bacău locuit de români care mai de care mai debusolați de viața în condițiile perioadei de tranziție.

Într-un al treilea interviu, acordat revistei *Observator cultural* (nr. 112 / 2007), imediat după obținerea celor două premii importante Magnesia litera în Cehia (Cartea anului și Premiul pentru traducere), Petru Cimpoeșu pare mai puțin precaut în prezentarea unor detalii ale experienței sale de credință, mai precis a momentului zero al convertirii sale, fără a face din aceasta obiectul unor dezvoltări senzaționale, ci doar semnul uimirii celui care a găsit un sens existențial nesperat, izvorât din disperare, în darul credinței: “Eu am avut o experiență religioasă acum vreo 15 ani. Toți prietenii mă părăsiseră, nici părinții mei nu mă mai înțelegeau, rămăsesem fără serviciu, trăiam din expediente. Eu eram ateu până atunci. Singurul la care am găsit «audiență» a fost Hristos. Până la acel moment eram un rebel, un cu totul alt om decât cel pe care îl aveți în față. Omul cu care vorbiți dvs. acum este cu totul alt om decât cel din urmă cu 15 ani. Atunci eram foarte exigent cu ceilalți, doream ca lumea să

⁹ Petru Cimpoeșu, „O calitate esențială a celui care scrie proză: să nu se grăbească”, interviu acordat Radio Cluj, noiembrie 2001 (v. www.cimpoesu.ro)

¹⁰ Interviul acordat revistei *Contemporanul* (v. nota 7)

fie perfectă, ceream maximum. Eram un raționalist convins. Și toate acestea s-au întors împotriva mea, a fost o «conjurație a întregului univers».”¹¹

O astfel de experiență existențială “tare”, adevărată ruptură de nivel și punere în abis a ființei, nu a rămas fără consecințe pe termen lung în planul creației. Deși nu a ieșit din lume pentru a intra în viața monahală, după cum mărturisea cu o umbră regret Cimpoeșu, o suspendare a relației sale cu lumea concretă, imediată, cotidiană, tot s-a petrecut. Chiar și experiența scrisului devine inutilă și lipsită de sens, drept pentru care Cimpoeșu renunță la ea fără nicio părere de rău: “O bună bucată de timp am încetat să mai scriu. Nu mai era nevoie. Experiența mea religioasă îmi umplea toată viața. Mi se părea de prisos ocupația scrisului. Nu mai era nevoie.”¹² “Starea de grație”, cum o numește Cimpoeșu, a durat doi-trei ani.

După această experiență atât de fecundă lăuntric a întâlnirii cu plinătatea vieții, el revine la scris, atâta doar că și acesta suferă o mutație, o ruptură de sens, o deturnare dictată de amplitudinea experienței prin care tocmai trecuse. În anii premergători convertirii, adică de prin 1987, începuse lucrul la *Povestea Marelui Brigand*, după cei doi-trei ani de grație, continuă romanul, în același ritm lent, de aproximativ douăzeci de pagini pe an, dar scrisul său capătă un nou sens. Dacă în perioada premergătoare experienței, scrisul e o formă de salvare¹³, de compensare a unei existențe apăsătoare, după sincopa temporală, scrisul compensator devine necesitate de comunicare a experienței sale religioase, asumate cu maximă exigență critică: “Scriam numai și numai când aveam ceva de spus. După experiența religioasă, când scriam la *Povestea Marelui Brigand*, descopeream un sens în scrisul meu: trebuia să comunic, prin acest roman, experiența religioasă pe care o avusesem. Cine citește cartea nu-și dă seama de la început – aproape nimeni dintre critici nu a văzut - că acolo e un personaj care moare și învie de mai multe ori, asemenea personajului din Noul Testament.”¹⁴ În straturile ei de adâncime *Povestea...* e, potrivit interpretării autorului, “o reflecție, o meditație despre relația omului cu transcendentul.”¹⁵ Dar sensul christic e oarecum ocultat de celelalte niveluri și piste de interpretare ale acestui roman, asupra căruia criticii s-au pus de accord că reprezintă actul de maturitate artistică a lui Cimpoeșu dar și proba irefutabilă a apartenenței la brand-ul optzecist postmodernist, care l-a cam ignorat, deși, în tăcere și cu

¹¹ Petru Cimpoeșu, „Eu sunt un om cu umor”, interviu acordat lui Ovidiu Simonca pentru *Observator cultural*, nr.112(369) / 2007

¹² *Ibidem*.

¹³ „Primii ani după 90 au fost ani în care nu aveam niciun serviciu, trăiam din expediente, (...), nu-mi ieșea nimic (...), ceva totuși îmi ieșea: lucrul la roman. Nu vreau să spun că am scris o capodoperă, Doamne ferește, ci doar că, atâta vreme cât scriam la această carte, mă simțeam recompensat pentru toate mizeriile vieții mele din acei ani. A fost ceva asemănător unei experiențe mistice.”, mărturisește Petru Cimpoeșu în interviul din *Contemporanul* (v. nota 7)

¹⁴ Fragment din interviul acordat *Observatorului cultural*, v. nota 11

¹⁵ *Ibidem*.

osârdie, Cimpoeșu a asimilat tot ce era de asimilat despre textualism, încât de la primul său volum, *Amintiri din provincie* (1983) dovedește o mână sigură și depășirea fazei tatonărilor.

Cu *Povestea Marelui Brigand*, Cimpoeșu își ia revanșa, reușind să scrie un roman postmodern, ba chiar “primul roman românesc postmodern autentic”¹⁶, pe linia Pynchon-Eco, un roman al destructurării. E și pariul – câștigat – de Cimpoeșu cu propria generație de creație, care părea că-l tratează cu nepăsare, dacă nu chiar „de sus“. Lipsa unei receptări adecvate, a romanului, la data apariției primei ediții (200), Cimpoeșu o pune și pe seama imaturității cititorilor, a căror mentalitate e deficitară în ce privește înțelegerea paradigmei postmoderne. Astfel, Cimpoeșu nu ezită să polemizeze cu postmodernii mai titrați, cel puțin în teoretizarea postmodernismului, precum Gheorghe Crăciun sau I.B. Lefter, care, în opinia sa, nu fac decât să preia “lustrul postmodernismului, formele lui pur convenționale”. Dacă mentalitatea cititorilor români nu este pregătită pentru filosofia acestui roman, în schimb câțiva critici, chiar dintre cei tineri, au reperat-o fără probleme (la a doua ediție a romanului, apărută în 2007 la Editura Polirom). Situându-l în categoria „literaturii provinciilor imaginare“, Andrei Simuț consideră romanul o „replică târzie și oarecum parodică a momentului ei de glorie, situat în anii 70”¹⁷, filiațiile cu *Lumea în două zile* a lui George Bălăiță și *Cartea milionarului* a lui Ștefan Bănuțescu, fiind relativ ușor de depistat. Astfel, Abraxa., orașul utopic al lui Petru Cimpoeșu, se află în imediata proximitate a Metopolisului lui Bănuțescu și a Albalei lui Bălăiță. Andrei Terian sesizează atât sursa livrescă a orașului Abraxa, toponim cu multiple semnificații oculte, împrumutat din *Utopia* lui Thomas Morus (de fapt acesta era numele Utopiei înainte de cucerirea ei de către regele Utopus), cât și trimiterile la diverse alte utopii, la romanul sud-american ori la romanul postmodern, marca Pynchon-Eco. Terian decelează cele trei niveluri ale narațiunii lui Cimpoeșu, o suprapunere de ficțiuni sau, mai metaforic spus, „o rachetă în trei trepte”.¹⁸ Primul e romanul polițist (de o vreme, în orașul Abraxa apare din senin câte un cadavru, ca apoi să dispară la trei zile de la apariție, cadavrul aparținând, după constatările anchetatorilor, aceleiași persoane). Un al doilea nivel e reprezentat de romanul postmodern iar al treilea nivel e „un produs marca Cimpoeșu și el ar putea fi rezumat sub forma « Ce înseamnă ceea ce se întâmplă ? »”.¹⁹ Terian remarcă faptul că intriga polițistă e abandonată repede, în schimb se bucură de o mai mare extensie „narațiunea cu iz conspiraționist, care merge însă în paralel cu deconstrucția sa metodică”.²⁰ Ceea ce-i este propriu lui Cimpoeșu, ținând de viziunea sa asupra lumii/creației, are în centru problema

¹⁶ Interviu acordat Radio Cluj (v.nota 9)

¹⁷ Andrei Simuț, „Între Metopolis și Albala”, în revista *Observator cultural*, nr. 368 din aprilie 2007

¹⁸ Andrei Terian, „Cimpoeșu UnLtd.”, în revista *Cultura* nr. 78 din iunie 2007

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*.

raportului dintre realitate și ficțiune, care suferă o schimbare neașteptată întrucât „coruperea realității de către ficțiune nu-l duce pe Cimpoeșu la recunoașterea caracterului ficțional al realului, ci, dimpotrivă, la revendicarea statutului real al ficțiunii. De aceea problema centrală a romanului nu este că niște fapte (pretins) reale nu se întâmplă, ci că niște evenimente (pretins) ficționale se întâmplă. Iar autorul nu face altceva decât să asocieze o lume indeterminabilă (utopia), o știință discutabilă (alchimia) și un eveniment improbabil (învierea lui Isus), pentru a le certifica apoi existența. Tocmai de aceea, eroarea fatală a protagoniștilor (...) este că, forțați să ia notă de existența unor asemenea evenimente, ei încă refuză să le atribuie un sens.”²¹ Este concluzia la care ajunge și Andrei Simuț, pentru care „povestea Marelui Brigand” este până la urmă „chiar povestea eternă și fascinantă a căutării Sensului.”²² Pe lângă trimiterile la mitul christic, cartea absoarbe în materia sa narativă elemente de ocultism, cabbala și alchimie. În *Simion liftnicul*, Petru Cimpoeșu renunță la toată această recuzită suplimentară, precum și la retorica sobră, dimensiunea creștină nemaifiind concurată de altele, ca în *Povestea Marelui Brigand* sau, ulterior, în *Christina Domestica sau Vânătorii de Suflete* (2006).

3. *Simion liftnicul* și regăsirea „relației interioare”

Diverșii comentatori ai romanului au văzut în *Simion liftnicul* un roman al tranziției, o alegorie metafizică, un roman caricatural și plin de umor, care mizează pe virtuțile artistice ale derizoriului și banalului vieții cotidiene din târgurile de provincie, cu puternice ecouri caragialiene, „marele roman al tranziției românești pe care-l așteptăm de doisprezece ani marca Petru Cimpoeșu, care reușește performanța, greu de anticipat, de a miniaturiza întreaga societate românească la nivelul locatarilor unei scări de bloc” (Tudorel Urian), roman cu „puternice conotații alegorice, de mit apocaliptic” (Constantin Acosmei), cu o acțiune concepută pe două planuri care se interferează, unul concret, celălalt simbolic” (C. Acosmei). Nu lipsesc trimiterile la mituri biblice din Vechiul Testament, precum Potopul și Arca lui Noe, Turnul Babel ori Sodoma și Gomora. Majoritatea comentatorilor sunt de acord că „există ceva sumbru, amenințător, în toată narațiunea, o prezicere a Apocalipsei” (C. Acosmei), iar în ascensiunea spirituală a lui Simion văd „un glas al divinității și al rațiunii care ajunge să profetească inevitabila prăbușire a blocului din cauza degradării moravurilor locatarilor lui.” (T.Urian) Paradoxal, „deși e scrisă cu mult haz și conține destule elemente picante, *Simion liftnicul* e o carte gravă și, la sfârșitul lecturii, ea lasă cititorilor un gust mai degrabă amar.” (Tudorel Urian) Spre ideea finalului deschis pare să se îndrepte și opțiunea Sandei Cordoș:

²¹ *Ibidem.*

²² Andrei Simuț, *art.cit.*

„romanul țese și păstrează o ambiguitate cât privește natura timpului sacru spre care se deschide: un timp de final al exodului și de intrare în țara făgăduinței, sau un timp ce precede Apocalipsei, un final de istorie și de țară pentru care promisiunile de salvare au devenit imposibile? Tocmai datorită acestei ambiguități este greu de precizat dacă frumosul roman al lui Petru Cîmpoescu conține un avertisment teribil sau o făgăduială, păstrând intact «un sens al propriilor iluzii»”.²³ Ambiguitatea lumii create de Petru Cîmpoescu e sesizată și de Mircea Iorgulescu: „Există o permanentă ambiguitate în acest roman, a cărui lume nu capătă niciodată aspect caricatural, ci e privită cu înțelegere și chiar, adesea, căldură.”²⁴

Dacă majoritatea comentatorilor români au văzut în *Simion liftnicul* un roman al tranziției, un roman popular, în primul rând, comentatorii străini – cehi și italieni – au insistat mai mult pe dimensiunea creștină, parabolică, situând romanul „în cea mai bună tradiție a romanului filozofic”.²⁵ Criticul italian Fulvio Panzeri remarcă de la bun început dimensiunea creștină a romanului: „E un roman profund creștin, de un creștinism radical, legat de origini, cu o scriitură care pare că se hrănește din sedimentele cotidiene, pe care lecturile biblice și cuvintele tradiției le-au lăsat în sufletul său. Cîmpoescu e un romancier care reușește să creeze o structură literară divagantă care însumează istoriile vieților multor oameni obișnuiți, o profundă meditație asupra sensului credinței și a recunoașterii dimensiunii creștine a vieții, un roman-edificiu atent construit, cu notații auctoriale care par a interoga chiar și lectorul.”²⁶ În schimb cehii, par a se fi identificat cu multe din situațiile tranziției românești, semn că aceleași dezechilibre sociale le-au trăit și ei în anii imediat următori comunismului: „În roman sunt scene despre care putem spune că le-am trăit pe propria noastră piele: politicieni versatili care trec de la un partid la altul, șmecheri ambulănți care-ți oferă fel de fel de aparate miraculoase care nu-s de fapt bune de nimic mișună și în depresiunea Cehiei, mulți concetățeni au ajuns la sapă de lemn investindu-și economiile de-o viață întreagă în fondul Futurum Aurum înființat de un escroc rus care promitea valorificarea în proporție de 40% a depunerilor etc. Deci e vorba de niște situații-model, parcă trase la xerox, prin care am trecut într-o măsură mai mare sau mai mică noi toți, cobaii tranziției din lumea postcomunistă (comunismul fiind cel mai întortocheat drum de la capitalism la capitalism). Așa că nu e de mirare că cititorii cehi s-au putut identifica cu personajele lui Petru Cîmpoescu.”²⁷

Dimensiunea creștină, care înglobează de fapt nivelul romanului tranziției, nu se reduce doar la numele personajelor, aproape toate nume de sfinți luate direct din calendarul

²³ Sanda Cordoș, *Scara păcătoșilor*, în *Vatra* nr. 12/2003, p.

²⁴ Mircea Iorgulescu, *Viața la români, după evenimente* în *Revista* 22, nr. 51 din 2001

²⁵ Jiri Nasinec, interviu acordat Eugeniei Bojoga și apărut în revista

²⁶ Fulvio Panzeri, *Dal romeno Cîmpoescu – un eremita nel dopo-Ceaușescu*, în revista *Avvenire*, mai 2009

²⁷ *Idem.*, nota 25

ortodox (Pelaghia, Toma, Ion, Vasile, Elemosina, Anghel, Simion, Zenovia) sau la analogiile cu episoade biblice ale Vechiului sau Noului Testament. Mai mult decât jocurile intertextuale, ea e chiar atmosfera romanului, aerul pe care-l respiră personajele și care vine din atitudinea auctorială față de lumea creată, o lume plină de curenți de ordin moral, care însă nu e privită cu resentiment. Printre pușinii care au remarcat atitudinea aceasta lipsita de încrâncenare se numără Mircea Iorgulescu: „Dezlănțuit parodic și deopotrivă tandru, fără nimic sfânt, însă mereu înfiorat de adierea ironică a misterului divin, romanul *Simion liftnicul* aduce în proza românească de după 1989 o prospețime aproape neverosimilă de ton și viziune. O prospețime dublată, încă și mai neverosimil, de seninătate. În contextul artistic românesc de astăzi, calitatea principală a acestui roman așa-zicând «de actualitate» pare a fi de aceea o ... absență: lipsa de încrâncenare.”²⁸

Lipsa cinismului, a atitudinii justițiare, neîmpăciuitoare, e explicabilă dacă avem în vedere întrebarea de la care pornește scriitorul, atribuită în roman doamnei Pelaghia: „E posibilă sfințenia la bloc?” Răspunsul cărții e afirmativ, sfințenia e posibilă, dar în situații excepționale și pe o durată scurtă de timp. Simion, sfântul lui Cimpoeșu, nu se închide așadar într-o chilie, între zidurile unei mănăstiri, ci se blochează în liftul blocului de opt etaje de pe strada Oilor din Bacău, la începutul lunii octombrie a anului 1997. Dacă blocul și cabina liftului suportă analogii cu spațiul mănăstiresc, locatarii săi și platitudinea vieții cotidiene lipsite de orizonturi mai înălțătoare, care se manifestă prin zgomotele produse de apa de la toaletă, mirosurile culinare, chicotelile erotice ale cuplurilor fac imposibilă continuarea analogiei, opunând liniștii, curățeniei și sfințeniei promiscuitatea unei umanități căzute în sordid, prea puțin conștientă de starea jalnică în care se află. Printre numeroasele păcate ale acestui eșantion uman, reprezentativ pentru întreaga populație a României se află adulterul, ipocrizia, minciuna, sexualitatea, sub masca unor cursuri de yoga, șantajul, bârfa, lipsa discernământului, căderea în diferite patimi (jocuri de noroc, alcool). Dar toate acestea cititorul le află treptat, căci impresia inițială este aceea că avem de-a face cu locatari cât se poate de onorabili. O onorabilitate pe care luptă să și-o păstreze. Doamna Pelaghia, pe care în debutul romanului o găsim rugându-se pioasă Maicii Domnului să i se ierte păcatul infidelității, reușește să ascundă cu mare dibăcie, de posibilele priviri indiscrete, bilețelele codificate și astfel relația lor ilicită rămâne secretă, domnul Anghel, funcționar al primăriei, motivează plecările acasă în timpul pauzei de masă spunând că are ulcer, nu o rușinoasă boală de piele, domnul Vasile renunță la ideea de a mai forma Partidul Nehotărășilor, pentru că i se ivește posibilitatea de a fi liderul unei alte formațiuni politice, dar prietenului și partenerului

²⁸ Mircea Iorgulescu, *art.cit.*

său, domnul Ion-șeful-de-scară, îi ascunde adevăratul motiv. De căutarea sensului vieții la acești locatari înghițiți de mediocritate nici nu poate fi vorba. Poate doar de o căutare a „sensului propriilor iluzii”.²⁹ Blocul cu opt etaje de pe strada Oilor e o „scară a păcătoșilor”³⁰ în măsura în care păcatul cel mai grav și mai răspândit printre locatari e iluzia imaginii pozitive de sine, edificiu căruia i se dedică fiecare în parte. Există ceva viciat în relațiile pe care le are fiecare cu semenii lor în cadrul comunității, în îndârjirea cu care își apără bunul renume.

Problema centrală a cărții, care nu face decât să pună în lumină absurdul relațiilor stabilite între locatarii blocului băcăuan, este faptul de a se înțelege pe ei înșiși și condiția lor existențială, pornind de la lume și nu de la „relația interioară”³¹, mai precis relația cu Dumnezeu, în termenii fenomenologiei lui Michel Henry. Trăind doar în lumina lumii acesteia, care trece, străini de „trupul invizibil și subiectiv” (Michel Henry), de faptul că viața fiecăruia e un dar, străini de adevărata lor identitate, de fii ai Vieții (în terminologia lui Henry), locatarii de pe strada Oilor sunt ei înșiși niște oi rătăcite, trăind într-o pură exterioritate. Neînțelegând dimensiunea interioară a relației cu Dumnezeu, chiar și trăirea lor religioasă trădează micimea staturii lor spirituale. Doamna Alis trimite liste cu doleanțe măicuțelor de la Agapia, însoțite de sume frumoșele, doamna Pelaghia se roagă cu evlavie, dar persistă în minciună, chiar și mersul la biserică, după Evenimentele din 89, nu e decât consecința nevoii unui alt Ceaușescu, înlocuit cu Dumnezeu. Cel puțin acesta e răspunsul lui Simion când e întrebat de Ion-șeful-de-scară de ce nu se roagă în biserică în loc să se blocheze în lift: „- Vai, vai, de parcă n-ai ști ce înghesuială e acolo și cum se calcă lumea în picioare! De parcă n-ai ști că mulți se duc la biserică numai pentru că au nevoie de un alt Ceaușescu – pentru ei, Dumnezeu este înlocuitorul Lui. Află de la mine, Nelule, dacă Ceaușescu n-ar fi murit, ei n-ar fi simțit niciodată nevoia să meargă la biserică.”³² Prima replică a modestului cizmar Simion, în calitatea sa de eremit urban este menită să pună un diagnostic organismului social. Așadar, lumea postcomunistă suferă de o boală contactată în comunism, mai precis boala comunismului: blasfemiatoarea tentativă a statului comunist de a se pretinde tatăl capabil să poarte grija cetățenilor săi, în schimbul totalei supunerii a acestora. Statul comunist se substituise fără nerușinare lui Dumnezeu, deci absolutului, iar cetățeanul liber devenise cetățeanul infantilizat, total dependent de statul-părinte, care se îngrijea de nevoile sale, dându-i casă, loc de muncă, pâinea cea de toate zilele. Această infantilizare patologică, interiorizată până la a deveni un adevărat reflex comunist, o a doua natură, s-a perpetuat și

²⁹ Petru Cimpoeșu, *op.cit.*, p.90

³⁰ Sanda Cordoș, *art.cit.*

³¹ Michel Henry, *Cuvintele lui Hristos*, Editura Deisis, Sibiu, 2005, p. 45

³² Petru Cimpoeșu, *op.cit.*, p. 76

după evenimente, chiar dacă locul părintelui Ceaușescu a fost luat de Dumnezeu, de la care se așteaptă în mod pasiv rezolvarea tuturor problemelor sociale. Cum acest lucru nu se întâmplă, oamenii trăiesc într-o derută și o confuzie perpetuă a valorilor, așteptând un iluzoriu salvator. Simion, în calitatea sa de împluternicit divin, nu face decât să demaște infantilitatea și iluzia în care se complac vecinii săi, deveniți potențiali fii duhovnicești. Menirea sa este de a-i chema „să-și vină în fire”, să conștientizeze boala morală de care suferă și necesitatea unei conversii spirituale. Nu întâmplător, la a doua rundă de negocieri, de data asta în prezența domnului Ion-șeful-de-scară și a domnului Vasile, bănuie că ar vrea să se răzbune pe vreun vecin, Simion declară că n-are astfel de intenții, întrucât „îi iubește pe toți”. Întrebat ce scopuri urmărește, dă un răspuns destul de echivoc: „Nu urmăresc nimic, vreau doar ca să se știe!”³³ Cei doi respectabili pensionari nu au altă alternativă decât să se resemneze cu acest răspuns enigmatic, sperând că timpul va clarifica lucrurile. Echivocul, alegoria și parabola vor rămâne modalitățile predilecte de exprimare ale lui Simion de-acum încolo. Dar mult mai neașteptată decât răspunsul lui Simion e reacția locatarilor la aflarea motivului real al blocării liftului între etajele șapte și opt. Faptul că Ion-șeful-de-scară, primul care descoperă în dimineața zilei de 5 octombrie ce s-a întâmplat e explicat în virtutea faptului că, fiind un fost angajat al Securității, el știe că a fi deținătorul unui secret îți oferă o putere specială asupra celorlalți. Dar bunica Elemosina de la etajul opt aude conversația celor doi, și prin ea vestea se răspândește cu rapiditate, încât în după-masa aceleiași zile aproape toți locatarii află. Acest decalaj de două zile între momentul autoclaustrării lui Simion și aflarea, respectiv acceptarea evenimentului supranatural – sfântul care vorbește cu îngerii - e surprins în titlurile primelor trei capitole („Ziua întâi (adică a treia) – De-a Scufița Roșie”, „Ziua a doua (Adică a patra) – Partidul Nehotărășilor”, „Ziua a treia (Adică a cincea) – Cutremurul). Locatarii acceptă cu surprinzătoare ușurință evenimentul și renunță relativ repede să-l convingă pe Simion să părăsească liftul și nu recurg nici la alte măsuri. Oricâte deziluzii ar fi suferit din pricina credulității în anii tranziției (credința în Iliescu, în Caritas, în promisiunile politicianilor, în Loto 6 din 49, în horoscoape, în vânzătorii ambulanți), le mai rămân suficiente resurse încât să creadă și în Simion. Faza infantilității patologice nefiind depășită, ei nu pot fi suspicioși, cinici sau dezabuzați. Așteptarea unui miracol era atât de mare, încât Simion, pașnicul vecin de la parter, nu e privit nici un moment ca un șarlatan.

³³ *Ibidem*, p.98